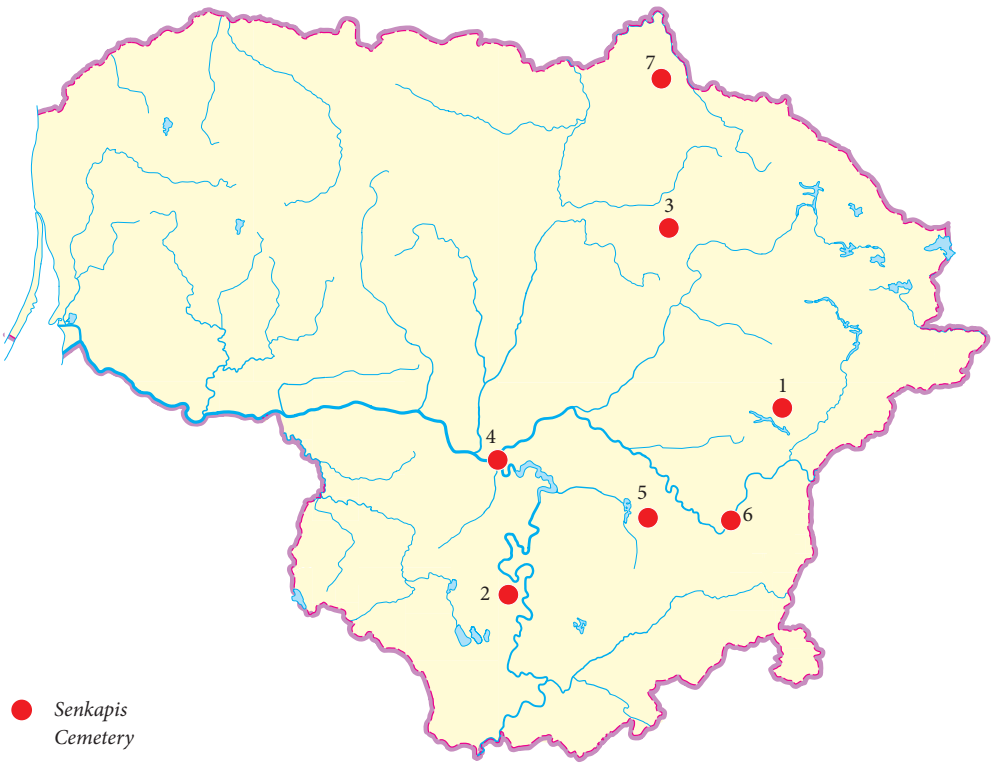
V. Senkapiai
Old Cemeteries

● *Senkapis*
Cemetery

1. *Bendžiukai (žr. II)*
2. *Duselninkai*
3. *Jurgiškis*
4. *Kaunas (žr. IX)*
5. *Vievininkai*
6. *Vilnius (žr. VI, IX)*
7. *Vinkšniniai (žr. III)*

Vida Kliaugaitė

Duselninkų senkapis

2015 m. rugsėjo–spalio mėnesiais Duselninkų kaime (Alytaus r., Krokialaukio sen.) atlikti archeologiniai žvalgymai ir detalieji kapų tyrimai. Tų pačių metų liepą ruošiant sklypą statyboms ir vykdant žemės judinimo darbus, aptikta žmonių palaikų. Apsilankius vietoje nustatyta, kad Kavalio ežero ŠV krante esančios molingos kalvos viršūnėje iki 0,5–1,5 m gylio nukastas apie 5000 m^2 dydžio plotas, kurio PR dalyje suskaičiuota 11 apardytų palaidojimų vietų.

Duselninkų kaimas minimas nuo XVIII a. – tuo metu jis priklausė Ūdrijos ekonomijai ir turėjo savo smuklę. Anksčiau jis galėjo priklausyti Ūdrijos dvarui, žinomam nuo XVI a. Apie šioje vietoje esantį senkapį iki šiol neturėta jokių duomenų. Senkapis įrengtas kalvos PR ir P šlaito viršutinėje dalyje (į Kavalio ežero pusę). Ar būta palaidojimų kalvos viršūnėje, duomenų nėra.

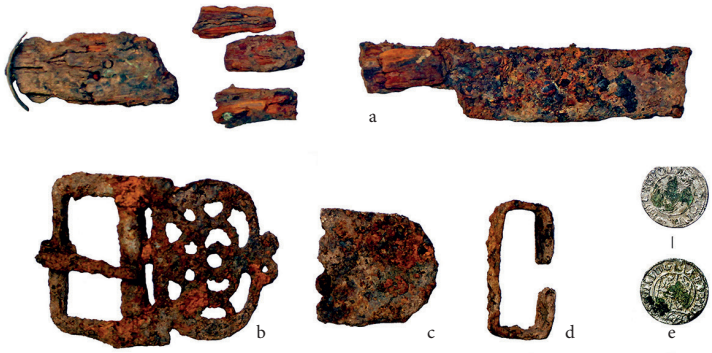
Archeologiniai žvalgymai vykdyti mechanizuotai nukasant žemės paviršių 10–15 cm storio sluoksniais iki palaidojimų gylio apie 15 m spinduliu nuo jau surastų kapų. Iš viso iššvalgytas 4429 m^2 plotas, jame aptikti ir ištirti 88 kapai ar jų liekanos (1 pav.). Žvalgymų metu atidengtas gruntas – raudonas molis. Jame kapų duobių kontūrai neišskirti. Kapai fiksuoti tik atidengus karstų liekanas arba griaučius. Jie tyrinėtame plote išdėstyti 95 m ilgio juostoje, 1–4 eilėmis, didesnė jų koncentracija buvo tyrinėtos senkapio teritorijos centrinėje ir ŠR dalyje. Vidutinis palaidojimų gylis – apie 50–60 cm, dalis jų aptikta iš karto po velėna, vos 20 cm gylyje, apardyti anksčiau dirbant laukus. Dalis giliau buvusių palaidojimų pažeisti pradėjus komunikacijų tiesimo ir paviršiaus planiravimo darbus 2015 m.

Mirusieji laidoti lentiniuose karstuose, kai kuriuose kapuose jie išlikę gana gerai, lentų storis siekė 1–3 cm. Dalyje kapų karstai neišlikę, tik jų geležinės vinys. Beveik visi mirusieji guldyti galvomis į ŠV, išskyrus 3 suaugusių individų kapus senkapio pakraštyje kalvos P šlaite (jie orientuoti ŠR kryptimi, galvomis į kalvos viršūnę) bei 1 kūdikio kapą, kuris buvo įterptas skersai tarp vaiko ir moters kapų. Trečdalyje kapų nerasta jokių įkapių. Kituose dažniausiai pasitaikanti įkapė buvo monetos. Jų dėta tiek į suaugusiųjų, tiek į vaikų kapus. Surinkta per 170 monetų. Didžiausią jų dalį sudarė XVI a. pabaigos – XVII a. šilingai, grašiai, denarai. Ankstyviausia aptikta moneta – Jono I Albrechto (1492–1498) pusgrašis. Monetų į kapus dėta nuo vienos iki trylikos. Jos rastos įvairiose vietose, tačiau dažniausios jų radimvietės – alkūnės ar klubų sritis bei galvūgalis. Kai kur jos buvo išmėtytos visame kape, ant karsto ar po

1 pav. 2015 m. tyrinėtas plotas. V. Kliaugaitės brėž.

Fig. 1. Area excavated in 2015

2 pav. Kapo 24B įkapės: a – peilis; b – sagtis su ažūriniu apkalu; c – diržo apkalas; d – diržo kilpa; e – Zigmanto III Vazos pusantrokas. V. Kliaugaitės nuotr.

Fig. 2. Grave goods from burial 24B: a – a knife; b – a buckle with an openwork fitting; c – a strap end; d – a belt loop; e – a Sigismund III Vasa threehalfgroat

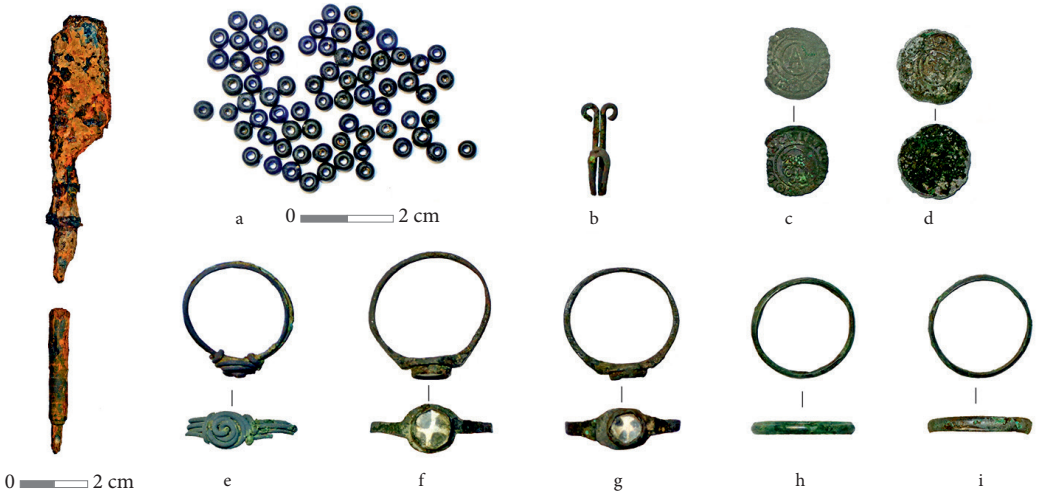
3 pav. Stilius iš kapo 35. V. Kliaugaitės nuotr.

Fig. 3. The stylus from burial 35

juo. Keliuose kapuose rasta odinių piniginių liekanų. Kita gausesnė įkapių grupė – papuošalai. Stiklinių karolių rasta moterų ir vaikų kapuose, žalvarinių juostinių, praplatinta priekine dalimi, inkrustuotų, vielinių žiedų – tik moterų kapuose. Iš aprangos detalių abiejų lyčių ir įvairaus amžiaus mirusiųjų kapuose aptikta žalvarinių ir geležinių kabių, vyrų kapuose – diržų liekanų, sagčių, dvi iš jų ažūriniais apka-

4 pav. Kapo 86 įkapės: a – karoliai; b – kabė; c – Gustavo II Adolfo šilingas; d – Kristinos šilingas; e – vielinis žiedas; f, g – inkrustuoti žiedai; h, i – juostiniai žiedai. V. Kliaugaitės nuotr.

Fig. 4. Grave goods from burial 86: a – beads; b – a clothing fastener; c – a Gustavus Adolphus shilling; d – a Christina shilling; e – a wire ring; f, g – rings with settings; h, i – band rings

lais (2 pav.). Į kapus taip pat dėta įrankių: vyrams – peilių su medinėmis ir kaulinėmis kriaunomis, moterims – adatų. Paauglio *kape 35* rastas sulūžęs stilius (3 pav.). Gausiomis įkapėmis išsiskyrė jaunos moters *kapas 86* – ji palaidota su juodo stiklo karolių vėriniu ir 5 žiedais, iš kurių 2 inkrustuoti, prie galvos buvo padėtos 2 monetos, juosmens srityje gulėjo žalvarinė kabė (4 pav.). Radiniai perduoti LNM.

Iš visų kapuose palaidotų identifikuotų individų 46 % sudarė vaikai ir paaugliai (iki 18 m. amžiaus), moterų ir vyrų santykis apylygis – atitinkamai 27 ir 26 %.

Senkapyje buvo laidojama XVI a. pabaigoje – XVII a.

Remiantis 2015 m. tyrimų duomenimis (tyrinėtos teritorijos R dalyje kapų koncentracija buvo didelė), tikėtina, kad kalvos dalyje, besitęsiančioje į ŠR nuo tyrinėtos teritorijos, yra daugiau palaidojimų.

Duselninkai Old Cemetery

In 2015, an unknown late 16th–17th-century old cemetery was discovered in Duselninkai village (Alytus District). After excavating 4429 m^2, 88 burials were discovered (Fig. 1). The individuals had been interred in wooden plank coffins with their heads to the NW. The burials contained coins, glass beads, bronze rings with a wide bezel, rings with settings, bronze and iron clothing fasteners and buckles, knives with a full tang and wood or bone scales, needles, and a stylus (Figs. 2–4)

1 pav. Tyrimų vietos situacijos planas: 1 – Jurgiškių karjeras; 2 – atidengtų ir suardytų kapų vieta; 3 – 2012 m. rastų palaikų vieta; 4 – 2015 m. žvalgymų vieta; 5 – 2015 m. tirtų perkasų vieta; 6 – siūloma saugoti teritorija. M. Mačiulio brėž.

Mindaugas Mačiulis

Jurgiškio senosios kapinaitės

Pirmosios žinios apie Jurgiškio kaimą yra iš XVI a., kai Lietuvos didysis kunigaikštis Žygimantas Augustas leido bajorui Liaudučiui pasistatyti smuklę prie Varnapurvio upelio ir Suosos ežero Jurgiškio miestelis iki XVIII a. II pusės priklausė kunigaikščiams Kurbskiams. Vėliau, po 1789 m., kartu su 12 valstiečių šeimų jis perleistas dvarininkui Daunoravičiui. 1923 m. kaime buvo 20 sodybų ir 116 gyven-

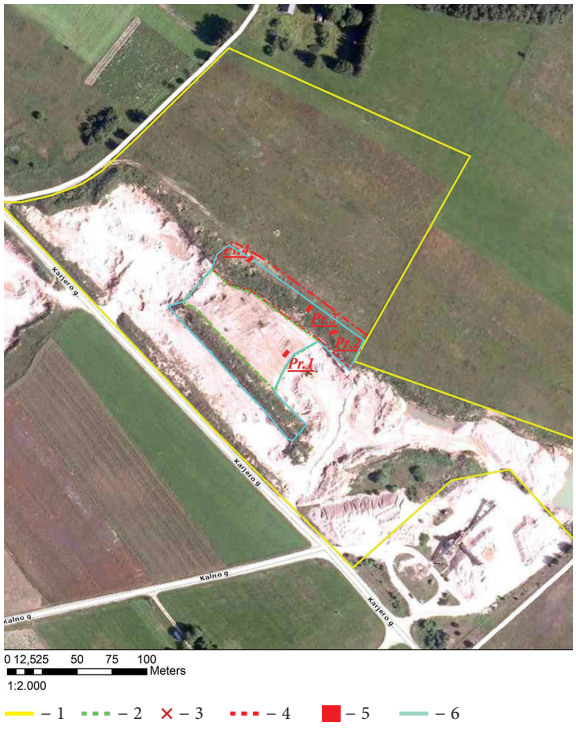

Fig. 1. Situation plan of the investigation site: 1 – Jurgiškiai quarry; 2 – the site of the unearthed and disturbed burials; 3 – site of the remains discovered in 2012; 4 – site surveyed in 2015; 5 – site of the trenches excavated in 2015; 6 – territory proposed for protection